

Asia: Lausuntopyyntö kaupallisista kalastajista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 4 §:n muuttamisesta (VN/858/2024)

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausunto

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta lausuntoa kaupallisista kalastajista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 4 § muuttamisesta. Kalastuslain 90 § on muutettu siten, että sisävesillä kaupallisen kalastajan tulee tehdä saalisilmoitus Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) Luonnonvarakeskuksen sijaan. Luonnonvarakeskus on vastaanottanut saalisilmoitukset vuodesta 2016 alkaen. Näitä ilmoituksia on käytetty mm. aineistona vuosittaisen sisävesikalastuksen tilaston tuottamisessa, kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimisessa ja tukipäätösten arvioinnissa. Monin paikoin nämä saalisilmoitukset ovat ainut kalakannoista käytettävissä oleva tieto.

2 Lausunto

Asetusluonnoksen mukaisesti ilmoituksen laiminlyönti tehtäisiin rangaistavaksi. Tämä on Luonnonvarakeskuksen käsityksen mukaan kannatettava ratkaisu, koska ilmoitusten laiminlyönti on ollut merkittävää. Esityksen mukaan ilmoitus on nykytilanteesta poiketen tehtävä, vaikka ei olisikaan harjoittanut kaupallista kalastusta. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan 30–40 % 1-ryhmän kaupallisista kalastajista ja 50–60 % 2-ryhmän kalastajista on laiminlyönyt ilmoitusvelvollisuuden. Siirto elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukselle on perusteltua, koska Luonnonvarakeskus ei ole valvova viranomainen.

Saalisilmoitus on tehtävä kuukausittain. Ohjeistuksessa olisi syytä tehdä yksiselitteisen selväksi pitääkö "ei kalastusta" -ilmoitus tehdä kuukausittain vai riittääkö kerran vuodessa tehty ilmoitus. Luonnonvarakeskuksen käsityksen mukaan kalastamattomuutta tulisi käsitellä vuositasen ilmiönä. Ohjeistuksessa pitäisi täsmentää myös koskeeko ilmoitus pelkkää kaupallista kalastusta vai otetaanko myös kotitarve- ja vapaa-ajankalastus huomioon. Osa 2-ryhmän kaupallisista kalastajista kalastaa ainoastaan omaan käyttöön eikä myy saalista.

Uutena ilmoittamisvelvollisuutena tulee saaliin purkupaikka, joka on kirjattava päivittäin kalastuspäiväkirjaan. Saalisilmoitus tehdään kuitenkin kuukausittaisena yhteenvetona. Ilmoitusohjeissa tulee selkeästi ohjeistaa, miten ilmoitus tehdään tilanteissa, joissa yhden kuukauden aikana on käytössä useampia kuin yksi purkupaikka.

Asetuksen muutoksen perusteluissa todetaan, että tiedot ilmoitetaan Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksille toimialueiden mukaan. Kalastajille kohdennetussa ohjeistuksessa tulisi tarkkaan määritellä valitseeeko kaupallinen kalastaja ELY-keskuksen vesistön vai oman asuinpaikkansa mukaan.

Luonnonvarakeskus on vuosittain käyttänyt tiedonkeruuseen noin kolmen henkilötyökuukauden työpanoksen, josta pääosa on kohdentunut paperisten ilmoituslomakkeiden tallennustyöhön. Sähköisten ilmoitusten määrä todennäköisesti lisääntyy, mutta tallennus säilynee pitkään merkittävänä kustannuksena. Ehdotettu asetusmuutos ei lisää tallennettavien lomakkeiden määrää, mutta kuukausittainen ilmoitusväli lisää käsiteltävien vastauskuorien määrää ja samalla lisää postikuluja.

Rekisterin aineistoihin perustuva datan käyttö Luonnonvarakeskuksessa on toteutettu suorilla tietokantayhteyksillä SISAALIS-tuotantotietokantaan. Luonnonvarakeskuksen tehtävien hoitaminen edellyttää rekisterin omistajan vaihdoksenkin jälkeen pääsyn tietokannan aineistoihin. Vuosina 2016–2023 on kerätty hinta- ja työllisyystietoja sekä tietoja talteen otetun mädin määrästä, joiden ilmoittamisvelvollisuus perustuu tilastolakiin. Koska nämä eivät ole kalastuslain määrittelemiä tietoja, tulee ELY-keskusten henkilöstön pääsy näihin tietoihin estää.

Luonnonvarakeskus pitää tärkeänä, että vuodesta 2024 eteenpäin kerättävä tieto on vertailukelpoista aikaisempiin vuosiin. Erityisesti tämä koskee pyyntiponnistuksen laskemiseen tarvittavaa tietoa, kuten esimerkiksi pyydysten määrään, pyyntipäiviin ja pyydysten kokoon liittyviä tietoja. Samoin Järvikala -sovelluksella ja muilla mahdollisilla uusilla ilmoitustavoilla tehtävien ilmoitusten sisältö tulee olla identtinen verrattuna paperilomakkeella tehtyyn ilmoitukseen.

Saalisilmoituksen tulisi sisältää tiedot myös kalastajan myymän kalanmädin määrästä sekä saaliin ja mädin hinnasta. Nämä tiedot tulisi ilmoittaa kuukausittain. Luonnonvarakeskus on kerännyt edellä mainitut tiedot tilastolain nojalla vuoteen 2023 saakka. Tiedonkeruuvastuun siirtyessä ELY-keskuksille näiden tietojen keräämisen jatkaminen olisi tärkeää. Tiedot ovat keskeisiä, jotta kaupallisen kalastuksen saaliin arvo voidaan arvioida, ja arvomuodostusta lajeittain, alueittain ja kalastajaryhmittäin ymmärtää.

Saaliin ja mädin hintaa sekä kalanmädin määrää koskevan tiedonkeruun jatkaminen nykyistä järjestelmää hyödyntäen edistää julkisten varojen tehokasta käyttöä. Nykyisessä tiedonkeruujärjestelmässä, niin saalisilmoituslomakkeissa kuin tiedonkeruusovelluksessa, kysytään kalojen, rapujen ja mädin hinta, mädin määrä, sekä työllisyystiedot. Järvikala-sovelluksella ei ole mahdollista toimittaa mainittuja tietoja, mikä heikentää tietoaineistojen kattavuutta. Hintaa ja mädin määrää koskevien tietojen sisällyttäminen ilmoitusvelvollisuuden piiriin tarkoittaisi, että Järvikala-sovellusta tulisi kehittää tältä osin. Työllisyystietojen kerääminen ei ole tarpeellista.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskus pitää hyvänä esitettyä asetusta erityisesti sen osalta, että ilmoituksen laiminlyönti sanktioidaan ja ilmoitus tulee tehdä, vaikka ei olisikaan kalastanut. Ilmoitusmenettelystä annettavasta ohjeistuksesta on tarpeen tehdä riittävän yksiselitteinen ja tarkka. Ilmoitusten sisällön tulee vastata jo aiempina vuosina kerättyä aineistoa vertailukelpoisuuden varmistamiseksi. Luonnonvarakeskus tarvitsee tulevaisuudessakin suoran pääsyn kerättäviin tietoihin tutkimusta ja tilastointia varten.

Nina Peuhkuri

Kehittämispäällikkö, johtava tutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 19.02.2024 klo 09:55:45.

Lausunnon valmistelija(t):

Tapio Keskinen

Mika Rahikainen, Perttu Rantanen

Liitteet:

Tiedoksi: